

> Ruimtelijke Verkenning IJsselmeergebied – 3
'Inzichtelijk maken hoe ambities vorm kunnen krijgen'

> Werken met Waterlandschappen – 5
De Koopmanspolder als Veldlab

> Levend Markermeer – 8
'Ecosysteem loopt op zijn tenen'

> Jong Bloed in het Blauwe Hart – 10

> Waterchallenges – 11

> Marker Wadden – 12
Eerste eilanden gereed; aanleg twee nieuwe gestart

> Onderzoek naar brasem in IJsselmeergebied – 14

> Na 90 jaar weer een gat in de Afsluitdijk – 15
Aanleg Vismigratierivier officieel van start

> Campagne 'Kusten van het IJsselmeer' van start – 16

> Impressie Verenigde IJsselmeertop 2021 – 17

> Nederland zonder bruine vloot is als Venetië zonder gondels – 18

> Waterplantenproblematiek: hulp Rijk nodig – 20

> Expositie Vogelbescherming op Forteiland Pampus – 23

Ruimtelijke Verkenning IJsselmeergebied

Leen Kool, trekker van het coördinatieteam Agenda IJsselmeergebied: 'In het IJsselmeergebied is er een groot aantal functies aanwezig die om ruimte vragen. Met de verkenning waartoe het BPIJ besloten heeft, kunnen we op een goede manier gaan afwegen hoe al die verschillende functies ruimtelijk gezien een plek kunnen krijgen in het geheel.'

Werken aan Waterlandschappen

Hoe kunnen innovatieve inrichtingsconcepten helpen de verschillende functies die in land- waterovergangen een plek hebben, meer met elkaar in balans te brengen? Het project Werken met Waterlandschappen zoekt in onder meer het veldlab Koopmanspolder naar antwoorden.

Voedselweb Markermeer onder de loep

In het project Levend Markermeer staat de vraag centraal hoe het is gesteld met de ecologie van de Markermeer. Projectleider Marcel van den Berg: 'Het voedselweb heeft bepaald geen last van obesitas en dat maakt het kwetsbaar voor elke verdere afname van de voedselproductie. Ofwel het ecosysteem loopt op zijn tenen en dat is belangrijke nieuwe kennis.'

Eerste eilanden Marker Wadden gereed, aanleg twee nieuwe gestart

Tien jaar na de eerste plannen voor Marker Wadden is de aanleg van de eerste vijf natuureilanden in het Markermeer gereed. In het hart van Nederland is een schitterend nieuw landschap met slikken, kwelders, duinen en rietmoeras ontstaan. Het herstel van de natuur in het Markermeer krijgt een verdere impuls met het besluit nog twee natuureilanden van Marker Wadden aan te leggen.

Aanleg Vismigratierivier officieel van start

De komende vier jaar wordt dwars door de Afsluitdijk een bijzondere vispassage aangelegd. Via deze vismigratierivier kunnen vissen straks weer vrij van Waddenzee naar IJsselmeer én vice versa zwemmen. Allerlei vissoorten kunnen dan weer hun paai- en leefgebieden bereiken, tot in Zwitserland aan toe.

Campagne 'Kusten van het IJsselmeer' van start

Op locaties waar (bouw)plannen echt aan de orde zijn, worden bewoners, bestuurders, ambtenaren en specialisten de komende tweeënehalf jaar op een inspirerende en originele manier bij elkaar gebracht om samen het gesprek aan te gaan over de kwaliteit van de omgeving rondom het IJsselmeer.

Nederland zonder bruine vloot is als Venetië zonder gondels

Vanuit verschillende overheden kwamen bestuurders met een reddingsplan voor de Bruine Vloot. Dit Nederlandse varende erfgoed kreeg door de coronacrisis zwaar wind tegen. De Bruine Vloot laat een belangrijk deel van de Nederlandse geschiedenis zien. Alleen al daarom is het van belang deze schepen te behouden. Ook voor toekomstige generaties.

Hulp Rijk noodzakelijk bij aanpak waterplantenproblematiek

Overmatige groei van waterplanten leidt in het zuidelijk IJsselmeer-gebied tot grote hinder voor de waterrecreatie. De provincie Noord-Holland trekt de regionale inspanningen om de situatie het hoofd te bieden. Hulp van het Rijk is echter onontbeerlijk omdat de recreatie- en natuursector met de provincies en gemeenten de noodzakelijke investeringen niet op kunnen brengen.

Ruimtelijke Verkenning IJsselmeergebied

‘Grote stap om inzichtelijk te maken hoe we onze ambities kunnen vormgeven’

De Agenda IJsselmeergebied staat stevig in de steigers. Leen Kool, trekker van het coördinatieteam Agenda IJsselmeergebied: ‘De ambities van wat we met het gebied willen zijn helder. We hebben in beeld wat onze intenties zijn vanuit de verschillende functies in het gebied. Nu is de vraag aan de orde hoe we dat precies gaan vormgeven.’ Met het besluit van het Bestuurlijk Platform IJsselmeergebied (BPIJ) om een Ruimtelijke Verkenning IJsselmeergebied te starten, gaat de zoektocht naar een antwoord op die vraag echt beginnen. Momenteel wordt gewerkt aan het opstellen van een plan van aanpak voor de Verkenning.

‘Met het opstellen van een plan van aanpak zitten we nu echt nog in het voorstadium’, zegt Leen Kool, trekker van het coördinatieteam Agenda IJsselmeergebied. ‘Maar in mijn ogen is dit wel het begin van een heel belangrijke stap. In het IJsselmeergebied is er een groot aantal functies aanwezig die om ruimte vragen: natuur, bevaarbaarheid, zoetwatervoorziening, landbouw, visserij, recreatie, erfgoed, noem maar op. Al die functies moeten hun plek hebben in het geheel. Zowel ruimtelijk als kwalitatief. De intenties waren al wel helder, maar hoe dat precies zijn beslag zou kunnen krijgen was minder duidelijk. Het idee van de verkenning is dat we op een goede manier gaan afwegen hoe al die verschillende functies ruimtelijk gezien een plek kunnen krijgen in het geheel.’

RES'en laten matchen met ambities Agenda IJsselmeergebied

De behoefte aan een Ruimtelijke Verkenning IJsselmeergebied is in belangrijke mate ontstaan door het gesprek over de Regionale Energie Strategieën (RES'en). Zeven van de dertig Nederlandse energie-regio's raken het IJsselmeergebied. ‘Er

komt een forse opgave op het IJsselmeergebied af’, maakt Kool duidelijk. ‘De vraag is dan hoe je die opgave op een goede manier kunt realiseren voor het gebied als geheel – en *matchend* met de ambities die in de Agenda IJsselmeergebied bestuurlijk zijn vastgesteld – in plaats van voor de RES-gebieden afzonderlijk. Wat zijn

vervolgens de ruimtelijke implicaties van die opgave en wat betekent dat voor de ruimtevraag van de andere functies in het gebied. Hoe hangen al die opgaven samen en welke slimme combinaties zijn mogelijk? In feite hebben we die vragen met elkaar nooit integraal opgepakt. Het is de bedoeling om dat met de verkenning nu wel te doen.'

Handreiking Omgevingskwaliteit als onderlegger voor verkenning

De Handreiking Omgevingskwaliteit die in 2020 gereed is gekomen zal een belangrijke onderlegger vormen voor de Ruimtelijke Verkenning. Kool: 'Die Handreiking Omgevingskwaliteit is een mooi instrument om op een gestructureerde manier het gesprek over ruimtelijke ontwikkelingen te voeren. De principes die in de handreiking zijn geformuleerd zijn zeer goed bruikbaar om de opgaven in het IJsselmeergebied én vanuit verschillende perspectieven én integraal te benaderen. Daarmee is het als instrument zeer behulpzaam om te verkennen of, waar én hoe nieuwe ontwikkelingen in het IJsselmeergebied een plek kunnen krijgen.'

'Die handreiking is overigens ook een belangrijk stuk gereedschap voor de campagne 'Kusten van het IJsselmeer' waarvoor op de Verenigde IJsselmeertop op 27 mei het startschot werd gegeven. Met die campagne worden lokale partijen de komende tweeënehalf jaar op een inspirerende manier bij elkaar gebracht, om samen het gesprek aan te gaan over de ruimtelijke kwaliteit van het IJsselmeergebied.'

Deltaprogramma IJsselmeergebied

Naast de Handreiking Omgevingskwaliteit is ook het werk van het Deltaprogramma IJsselmeergebied van groot belang voor de Ruimtelijke Verkenning IJsselmeergebied. 'Dat programma richt zich op de impact van klimaatverandering op het IJsselmeergebied – de zeespiegelstijging en het vaker voor komen van periodes van extreme droogte bijvoorbeeld', zegt Kool. 'Binnen dat programma spelen vragen als 'hoe gaan we de zoetwaterbufferfunctie van het IJsselmeer richting de toekomst duurzaam vormgeven?', en 'wat betekent de zeespiegelstijging voor het gebied?'. Het is voor de ruimtelijke inrichting van het IJsselmeergebied van groot belang om via het Deltaprogramma IJsselmeergebied meer duidelijkheid te krijgen rond dergelijke vragen. Wanneer bijvoorbeeld vanwege toenemende droogteproblematiek de zoetwaterbufferfunctie moet worden vergroot, heeft dat enorm veel consequenties voor andere bestaande functies in het gebied. Ook in ruimtelijke zin. Denk alleen al aan de gevolgen die dat heeft voor de bedijking van het gebied, of aan de impact voor natuur en recreatie.'

Plan van aanpak in december op agenda BPIJ

In december van dit jaar staat het plan van aanpak voor de ruimtelijke verkenning op de agenda van het BPIJ. Dan wordt ook duidelijk wat de planning is en wie ermee aan de slag gaat. Kool: 'Een open vraag is vooralsnog ook hoe sturend deze verkenning gaat worden voor het gebied. In hoeverre wordt de verkenning straks een leidraad voor echt concrete actie? Dat is een spannende vraag. Maar laten we eerst die verkenning doen, dan volgt die stuurvraag daarna vanzelf.'

VOOR IN DE AGENDA

Zet alvast in de agenda:

23 september

Platformbijeenkomst Agenda IJsselmeergebied 2050
Thema: Stedelijke Ontwikkeling / *Online event*

11 november

Deltacongres / *Hybride*

18 november

Platformbijeenkomst Agenda IJsselmeergebied 2050
Thema: Scheepvaart en Delfstoffenwinning (o.v.)
Smedinghuis Lelystad / *Hybride*

Werken met Waterlandschappen

Veldlab Koopmanspolder levert kennis op die het gehele IJsselmeergebied ten goede komt

Onder de noemer ‘Werken met Waterlandschappen’ is een consortium van een groot aantal partijen in verschillende living labs aan de slag met onderzoek naar een zo optimaal mogelijke inrichting van land-waterovergangen.

Doel is het verkennen van mogelijkheden om met innovatieve inrichtingsconcepten de verschillende functies die in dergelijke land- waterovergangen een plek hebben, meer met elkaar in balans te brengen.

Jeroen Veraart, van Wageningen Environmental Research en trekker van het kernteam van het ‘Topconsortium voor Kennis en Innovatie’-project (TKI): ‘Vanuit de Programmatische Aanpak Grote Wateren – PAGW – ligt er een maatschappelijke doelstelling om het ecologisch functioneren van de grote wateren te verbeteren. Tegelijkertijd moet dat gebeuren met meerwaarde voor de omgeving, economie en gebiedsontwikkeling rond die grote wateren. In een aantal living labs onderzoeken we daarvoor verschillende inrichtingsconcepten van land-waterovergangen.’

Twee typen living labs

In de zuidwestelijke Schelde-delta en de Eems-Dollard – gaat het om waterkerende landschappen die centraal staan in dit living lab. ‘Daar is vooral de vraag hoe je waterveiligheid kunt koppelen aan bijvoorbeeld gebiedsontwikkeling en natuur’, zegt Veraart. ‘Bij het living lab Koopmanspolder bij Andijk aan het IJsselmeer is niet waterveiligheid, maar het ecologisch functioneren en recreatieve meekoppelkansen het hogere maatschappelijke doel. Hoe kun je het ecologisch functioneren verbeteren terwijl tegelijkertijd meerwaarde ontstaat voor bijvoor-

beeld recreatie?’ Roel Doef, vanuit Rijks-waterstaat nauw betrokken bij het living lab Koopmanspolder, haakt aan: ‘Het project richt zich voornamelijk op het ontwikkelen van praktijkkennis. Wat zou je in zo’n waterlandschap kunnen doen om én de waterkwaliteit én de ecologische én de recreatieve situatie te verbeteren? En: hoe kun je de ideeën en concepten die in deze living labs ontstaan laten landen in inrichtingsprojecten elders? Het living lab Koopmanspolder is daarom niet los te zien van de ontwikkelingen die op het IJsselmeergebied als geheel afkomen, zoals de Kustvisie Noord-Hollandse

IJsselmeerkust en het ecologisch project Wieringerhoek.’

Draagvlak creëren

Doef vervolgt: ‘En hoe kun je de Oostvaardersplassen bijvoorbeeld slim met het Markermeer verbinden? Ook kunnen we hier dingen leren die wellicht toepasbaar zijn bij de Markerwadden, de Markermeerdijken of bij de Friese kust. Dit is echt een veldlab waar we meer kennis willen ontwikkelen die we niet alleen in het IJsselmeergebied kunnen inzetten, maar wellicht ook kunnen exporteren.’ De kennis die het project Werken met

Koopmanspolder. Foto: Kwint van der Berg.

Waterlandschappen beoogt te ontwikkelen richt zich overigens niet enkel en alleen op de inhoudelijke aspecten van innovatieve inrichtingsconcepten. Ook de vraag hoe hiervoor draagvlak kan worden gecreëerd is een belangrijk aandachtspunt. Veraart: 'Ruimtelijke ingrepen brengen vaak dilemma's met zich mee. Of je nu aan de waterkant of aan de landzijde ingrijpt, met elke verandering van de inrichting van de ruimte raak je belangen van bewoners of gebruikers van die ruimte. Belangrijk aandachtspunt binnen het

project is daarom ook hoe je de verschillende belangen op een goede manier kunt meenemen in een planvormingsproces zodat er draagvlak ontstaat.'

Deelsystemen verbinden

De natuur in en rond het IJsselmeer kan wel een steuntje in de rug gebruiken, maakt Doef duidelijk. Twee zaken die het ecologische functioneren parten spelen zijn de harde oevers van het IJsselmeer en het tegennatuurlijk peil. 'Ook al creëer je een vooroever met een zachte land-water-

overgang, dan krijg je vanwege het tegennatuurlijke peil nog steeds niet precies wat je wilt. Het peilregime neemt als het ware een hap uit het ecosysteem. Je wilt voor de natuur juist geleidelijke overgangen, maar die ontbreken vanwege het peilregime langs de randen van het IJsselmeer. Het idee is om bij Andijk verschillende al aanwezige deelsystemen op zo'n manier met elkaar te verbinden dat er een goed functionerend duurzaam ecologisch geheel ontstaat. Het IJsselmeer zelf is één van die deelsystemen, een

buitendijkse vooroever is een tweede. Het derde deelsysteem is de in 2012 gecreëerde achteroever Koopmanspolder. Daar kunnen we op een meer natuurlijke en dynamische wijze met het peil spelen.’

Aansluiten voormalige zwemkom

Die dynamiek in de achteroever aan de landzijde van de dijk levert qua flora en fauna een heel rijke oeverzone op. Doef: ‘Het is onder andere een gebied waar vissen – die de achteroever via een buisvijzel kunnen bereiken – paaien en opgroeien. Als vierde deelsysteem willen we nu de in het gebied aanwezige voormalige zwemkom met de achteroever verbinden, via bijvoorbeeld een buiscon-

structie. Het idee is om de kom zelf, die nu nog in open verbinding staat met het IJsselmeer, tijdelijk afsluitbaar te maken. Dan kunnen we ook daar – zij het in mindere mate dan in de achteroever – met verschillende peilen experimenteren en verschillende vormen van oevervegetatie toepassen. Deze ingrepen zullen de oevers rijker aan oeverplanten maken. Voor de doorsnee bezoekers van het gebied zal het verder nauwelijks consequenties hebben. Met de vier gelaagdheden van het ecosysteem – de vier deelsystemen – willen we gaan experimenteren, om de optimale wisselwerking tussen de deelsystemen te onderzoeken. Vissen paaien dan bijvoorbeeld in de achteroever waar jonge vis ook

veel beschutting vindt om op te groeien. Wanneer de jonge vis wat groter is, biedt de kom een goede leefomgeving, totdat via de beschutting van de vooroever de reis gemaakt kan worden naar het IJsselmeer.’

Recreatie

Hoewel bij het living lab Koopmanspolder het verbeteren van het ecologisch functioneren het hoofddoel is, wordt tegelijkertijd gezocht naar meerwaarde voor de recreatieve functie. ‘Ruimtelijk gezien zou je die recreatieve ontwikkeling wat meer naar het oosten – richting jachthaven van Andijk – kunnen positioneren’, zegt Doef. ‘De vraag is hoe je slimme dingen kunt doen om ervoor te zorgen dat het landschap en de land-waterovergangen meerwaarde krijgen voor recreatie en toerisme. Je kunt aan allerlei dingen denken, zoals bijvoorbeeld het realiseren van slimme combinaties voor fietsen, wandelen, roeien, kanoën en zeilen, aan activiteiten voor de sportvisserij, of aan het bieden van ruimte voor verblijfsrecreatie. Dit living lab kan prachtige ideeën en inrichtingsconcepten opleveren die wellicht op veel meer plekken langs de kustlijn een plek kunnen krijgen en de identiteit van het IJsselmeergebied versterken.’

Werken met Waterlandschappen in vogelvlucht

Het doel van het TKI-project Werken met Waterlandschappen (dat loopt van 2021 – 2024) is het in living labs onderzoeken van verschillende inrichtingsconcepten voor land-waterovergangen. Daarbij staat de vraag centraal of en hoe meerwaarde kan worden gecreëerd voor de verschillende functies die in deze gebieden een plek hebben. Zijn er innovatieve verdienmodellen mogelijk?

Het brede consortium dat aan de wieg staat van ‘Werken met Waterlandschappen’ bestaat uit onderzoeksinstituten, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Partners zijn: Wageningen Environmental Research, Deltares, HZ University of Applied Sciences, NIOZ, Rijkswaterstaat Water Verkeer en Leefomgeving (WVL), Natuurmonumenten (namens Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers), Sportvisserij Nederland, Waterrecreatie Nederland, Vereniging Zeeuwse Milieufederatie, Stichting EcoShape, provincie Noord-Holland, provincie Zeeland, ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de Kennis- en Innovatieagenda Landbouw Water Voedsel.

Meer informatie:

www.waterlandschappen.nl

Levend Markermeer 'Ecosysteem loopt op zijn tenen'

Hoe is het gesteld met de ecologie van het Markermeer? Die vraag stond centraal tijdens het symposium 'Levend Markermeer' op 23 juni waar het gelijknamige project (looptijd 2018 – 2022) de tussentijdse onderzoeksresultaten presenteerde. De bijeenkomst was niet alleen bedoeld om de laatste inzichten te delen. Ook was er ruime aandacht voor de vraag hoe de ontwikkelde kennis vertaald kan worden naar een conceptueel model dat helpt om beheer- en beleidsvragen te beantwoorden.

Snorkelaar boven dicht tapijt van kranswieren. Foto: John van Schie.

Mosselen zijn filteraars van het water en eten de rondzwevende algen. Zo maken ze het water helder. Tevens staan ze nr. 1 op het menu van een aantal eendensoorten. Foto: John van Schie.

'Reden om het project 'Levend Markermeer' te starten, was de constatering dat de Natura2000-doelstellingen voor de aantallen mossel- en visetende vogels in het gebied niet gehaald werden', vertelt projectleider Marcel van den Berg van Rijkswaterstaat. 'Dat roept allerlei vragen op, met name als het gaat om de aanwezigheid van voedsel voor de dieren die in het gebied leven. Daarom gaat in ons onderzoek belangrijke aandacht uit naar het in kaart brengen van het voedselweb. Hoeveel voedsel maakt het Markermeer en hoeveel is er nodig?'

Water Markermeer veel schoner

Behalve Natura2000-doelstellingen geldt voor het Markermeer ook de Kaderrichtlijn Water, waarvan het doel is zowel de chemische als de ecologische waterkwaliteit in het gebied te verbeteren. Bijvoorbeeld door het nemen van maatregelen die het water minder voedselrijk maken. Van den Berg: 'We doen al heel lang ons best om het water schoon te krijgen en

bijvoorbeeld de hoeveelheid nutriënten in het water terug te dringen. Bij nutriënten zijn we daarin heel succesvol geweest. De fosforconcentraties zijn bijvoorbeeld met een factor tien naar beneden gegaan ten opzichte van de jaren '80 van de vorige eeuw. Dat is een heel positief resultaat.'

Geen 'één op één'-relatie

'De vraag die je echter op basis van dat succes zou kunnen stellen', vervolgt Van den Berg, 'is of de minder grote hoeveelheid voedingsstoffen in het systeem wellicht ook verantwoordelijk is voor het achterblijven van de Natura2000-doelstellingen. Zo simpel blijkt het echter absoluut niet te zijn. Er is zeker geen sprake van een één op één relatie. We hebben in de Randmeren zelfs gezien dat een lagere hoeveelheid nutriënten kan leiden tot een wel drie maal hogere voedselproductiviteit in het systeem. Het is voor ons als ecologen een geweldige uitdaging om deze paradox te ontrafelen. De hoeveelheid algen – de belangrijkste

voedselproducenten – zegt namelijk niets over de productie. Algen kunnen zich – in theorie – binnen een half uur verdubbelen. Zo kunnen bijvoorbeeld mosselen in één dag de helft van alle algen opeten, terwijl er aan het eind van de dag toch meer algen zijn. We zien het niet, maar onder water zijn er continue sterfte- en geboortegolven, ofwel eten en gegeten worden. Aan het eind van de keten zal blijken, of er genoeg eten is voor iedereen.’

Kwetsbaarheid systeem is ernstig

Het onderzoek ‘Levend Markermeer’ heeft inmiddels duidelijk gemaakt dat de algenproductie in het Markermeer met ongeveer een factor twee is afgenomen doordat er minder nutriënten in het water zitten. ‘Dat heeft op zich nog niet eens geleid tot hele grote veranderingen in het ecosysteem’, vertelt Van den Berg. ‘De meeste organismen hebben zich daar toch wel aardig op kunnen aanpassen. Maar als je over het geheel kijkt, dan zie je dat eigenlijk elke alg en waterplant die er groeit nodig is om de hogere voedselniveaus – de consumenten noemen we dat – in leven te houden. Het voedselweb heeft bepaald geen last van obesitas – het is eerder vel over been – en dat maakt het kwetsbaar voor elke verdere afname van de productie. Ofwel het ecosysteem loopt op zijn tenen en dat is belangrijke nieuwe kennis.’

Dilemma

Dat nieuwe inzicht brengt overigens wel een dilemma met zich mee dat raakt aan de vraag wat nu eigenlijk voor het Markermeer de gewenste situatie is. ‘Enerzijds zou je kunnen kijken naar manieren om de voedselproductiviteit in het Markermeer te vergroten door bijvoorbeeld fosfor weer beschikbaar te maken in het systeem’, zegt Van den Berg. ‘Maar wil je dat

niet of levert dat onvoldoende op, dan is de vraag of we onszelf wellicht minder strenge doelstellingen moeten opleggen en accepteren dat er minder vogels zijn omdat de draagkracht van het systeem daar niet groot genoeg voor is. Ik vind dat zelf een lastig punt.’

Nog iets meer onderzoek nodig

Op de vraag of ‘Levend Markermeer’ aanbevelingen doet om tot een draagkrachtiger ecosysteem te komen, zegt Van den Berg: ‘Er zijn meer studies geweest die bijvoorbeeld hebben gekeken naar de vraag hoeveel moeras je nodig hebt om het Markermeer beter te laten functioneren. Dergelijke zones en geleidelijke overgangen van ondiep naar diep water, die belangrijk zijn voor het ecologisch systeem, ontbreken nu nagenoeg. Als we echt met de studie klaar zijn kunnen we daar meer zinnige uitspraken over doen. En ook over het effect van de Markerwadden. We weten bijvoorbeeld nog te weinig over de herkomst van voedingsstoffen, waar ze in het ecosysteem zijn en wat er uit gaat.’

Brasem kan helpen

Wel doet het project een aantal aanbevelingen op het gebied van bijvoorbeeld de beschikbaarheid van fosfor in het Markermeer. ‘Duurzame visserij zou bijvoorbeeld positief kunnen bijdragen aan het beter beschikbaar maken van voedingsstoffen die in de bodem zitten. Met name de brasem – waarop heel veel is gevestigd en die veel minder dan vroeger in het Markermeer aanwezig is – kan hierbij een rol spelen. Die vis zoekt naar muggenlarven in de bodem en zorgt voor een enorme stofbende in het water, waardoor er ook meer voedingsstoffen uit de bodem in het water komen. Wanneer de brasem minder bevestigd wordt, en deze vissoort in aantal

Gezonde waterkwaliteit. Foto: Janny Bosman.

toeneemt, kan ook de natuurlijke ‘waterbodem’-interactie zich wellicht herstellen. Het is overigens wel een ingewikkeld verhaal, want troebeler water heeft ook weer effect op de groei van waterplanten. Maar net als bij algen: je kunt te veel brasem hebben, maar ook te weinig. Het gaat om de balans.’

Ontwikkeling conceptueel model

Tijdens het symposium op 23 juni presenteerde het project ‘Levend Markermeer’ de tussenresultaten. Van den Berg: ‘Het project is weliswaar nog niet afgerond, maar we vonden het tijd worden om te delen wat we hebben ontdekt en wat we weten van het systeem. Daarnaast was de bijeenkomst ook bedoeld om onze ver-

volgstappen wat scherper af te bakenen. Wat dat betreft hebben we inhoudelijk nog wel het een en ander te onderzoeken. Daarnaast zal de nadruk de komende tijd meer komen te liggen op het gemakkelijker en breder beschikbaar maken van de kennis die we tot nu toe hebben ontwikkeld voor beheer en beleid. Daarvoor gaan we ook aan de slag met het ontwikkelen van een conceptueel model dat helpt om beheer- en beleidsvragen te beantwoorden. Dat is vooral ook van belang omdat de lijntjes binnen de kennissamenleving kort zijn, maar de lijnen naar beleid, beheer en inrichting lang. Zo’n conceptueel model helpt om de verbinding te maken.’

Jong Bloed in het Blauwe Hart

Inspiratiesessie voor het opzetten van een organisatiestructuur

In maart van dit voorjaar organiseerde Agenda IJsselmeergebied een Platformbijeenkomst met de uitnodiging aan een groot aantal organisaties om mee te denken over de verjonging van het IJsselmeergebied-netwerk en over de aansluiting van de Agenda bij het onderwijs. Eén van de uitkomsten van de inspirerende bijeenkomst was het advies een coördinator aan te stellen voor samenwerking van onderwijsinstellingen met Agenda IJsselmeergebied 2050. De eerste stappen hiervoor werden gezet op 7 juli tijdens een bijeenkomst in Lelystad-Haven op de MS Waddenzee.

Het Blauwe Hart van Nederland, ons IJsselmeergebied, bruist van de ambities en ontwikkelingen op het gebied van natuur, landschap, recreatie, visserij, verstedelijking, energietransitie, zoet-watervoorziening en noem maar op. Om de ambities in het Blauwe Hart in 2050 te kunnen realiseren, is 'jong bloed' nodig tot in alle haarvaten van de meer dan 60 betrokken organisaties. Intensivering van de samenwerking tussen de Agenda IJsselmeergebied en onderwijsinstellingen kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren.

Doel en programma

Doel van de bijeenkomst was om van de deelnemende partijen te horen hoe ze een vergelijkbaar platform hebben opgezet, wat de organisatie inhoudt en of er succesfactoren zijn aan te wijzen. Ook werd de deelnemende partijen gevraagd om mee te denken over zaken die bij het nieuwe platform zouden kunnen passen. De opbrengst van deze ochtend wordt gebruikt voor een tweede (interne) workshop, waarin het Plan van Aanpak concreet zal worden gemaakt.

op langjarige samenwerkingsverbanden tussen regio's en onderzoek, zodat onderzoek en regio beargumenteerd wenselijke en cultureel haalbare oplossingen kunnen zoeken. De focus van het Deltaplatform richt zich op water en op de aan water gelinkte grote opgaven zoals de voedseltransitie. Het Deltaplatform heeft afgelopen jaren veel geïnvesteerd in relatie-management en in een goede vraagarticulatie. Dit betaalt zich nu uit. Het Deltaplatform wordt gefinancierd door overheden en NGO's.

Green Traineeship

Lianne Slagter die het Green Traineeship vertegenwoordigde, had een ander uitgangspunt. Green Traineeship voorziet in de behoefte van 'groene' organisaties aan jonge vrijwilligers. Green Traineeship heeft een netwerk opgebouwd van jongeren. Deze binden ze op projectniveau voor een periode van 3 tot 5 maanden aan een organisatie die vrijwilligerswerk heeft. Binnen het Green Traineeship staan jongeren centraal, ze worden opgeleid en krijgen een budget, verbreden hun CV. Het Green Traineeship is begonnen met het opzetten van een community. Jongeren krijgen daarin een grote rol om zelfstandig bijeenkomsten te organiseren.

Amsterdam Green Campus

Roos van Maanen van de Amsterdam Green Campus sloot aan op Lianne Slagter. De Green Campus is een initiatief van de Universiteit van Amsterdam (UvA) en koppelt vragen vanuit Amsterdam en omgeving aan de opleidingen binnen de UvA, maar ook Amsterdamse hbo's en mbo's. De Campus draagt zorg voor een goede vraagarticulatie richting opleidingen, het inpassen van de vragen binnen onderwijsmodules en de financiering. De Campus is nu gestart om studenten één

Waddenacademie

Aan de deelnemende partijen was gevraagd een open pitch te geven over hun organisatie. Pieter van Beukering van de Waddenacademie en Young Academy trapte af. Hij gaf aan dat de Waddenacademie aan het vernieuwen is en zoekt naar een intermediaire rol tussen vragen vanuit bijvoorbeeld beleidsmakers en private organisaties en onderzoek. Dit om jongeren te betrekken bij de Wadden en om het onderzoek naar een duurzame Waddenregio in Nederland, Duitsland en Denemarken te blijven ondersteunen. Momenteel wordt onderzocht hoe dit vorm gegeven kan worden en hoe het enthousiasme van bachelor- en masterstudenten kan worden benut. De Waddenacademie wordt betaald uit het Waddenfonds.

Deltaplatform

Willem den Ouden van het Deltaplatform vertelde dat het Deltaplatform de Hogescholen en praktijkgericht onderzoek wil samenbrengen. Het Deltaplatform zet in

dag per week rond thematische vragen interdisciplinair te laten samenwerken. Zo ontstaat kruisbestuiving tussen vergelijkbare vragen die gesteld worden op universitair, hbo- en mbo-niveau.

Human Capital programma

Jaap Feil van het programma Human Capital sloot de rij van inspirerende pitches. Hij gaf aan dat het programma 15 jaar geleden gestart was om de behoefte van de watersector om te verjongen een boost te geven. De individuele waterpartijen hadden, bij bijvoorbeeld bedrijfs-presentaties, te weinig 'smoel'. Het Human Capital programma is gestart vanuit de ambitie om de watersector als eenheid te presenteren en een vergelijkbaar gezicht te geven als bijvoorbeeld grote ondernemingen. Vervolgens zijn de activiteiten uitgebreid naar watertraineeprogramma's waarin een vak leren en persoonlijke ontwikkeling samengaan. Bovendien is er een community opgezet waarin studenten, waterambassadeurs en alumni zelf activiteiten organiseren om kennis met het vak en met elkaar kunnen maken.

Resultaat

Via pitches van elkaar leren werkt goed. Maar daar bleef het tijdens de bijeenkomst niet bij: al snel bleek dat alle deelnemers behoefte hadden om ook voor hun eigen gebied (Waddenzee, Zuidwestelijke Delta) of voor hun achterban (Waterambassadeurs/Watertrainees, Groene trainees en Amsterdam Green Campus, Aeres, RWS hbo-onderwijs) kennis te delen met de andere deelnemers en betrokken te zijn en te blijven. Iedereen bleek te kunnen brengen én halen. En dat is mooi!

Daarnaast bleek dat alle partijen willen regisseren, faciliteren en verbinden; iets dat met de beschikbare capaciteit zeker een uitdaging zal zijn. Samen slim gaan koppelen lijkt meerwaarde te creëren. In deze sessie is het gelukt om veel ervaringen te delen over hoe de verschillende partijen de verbinding leggen met jongeren. Er blijkt veel ervaring te zijn met de coördinatiefunctie waar voor het IJsselmeergebied naar wordt gezocht. Daarom was voor deze sessie gekozen om eerst breder te kijken dan alleen naar het IJsselmeergebied. Eerst met alle betrokkenen komen tot een breed 'parapluplan', om van daaruit een gericht plan van aanpak te maken voor een organisatiestructuur met een coördinator voor samenwerking van onderwijsinstellingen met Agenda IJsselmeergebied 2050. Rond het uitkomen van deze nieuwsbrief worden de volgende concrete stappen gezet!

Waterchallenges

Eerder dit jaar is de website Waterchallenges gelanceerd. Deze website biedt een platform om vraag en aanbod op het gebied van water met elkaar te verbinden. De verbinding wordt gelegd door middel van challenges. Deze challenges zijn regionaal en verschillen in duur en intensiteit van elkaar; een challenge kan een dag of week in beslag nemen, maar ook verspreid over een aantal maanden plaatsvinden.

Het platform is opgezet vanuit het programma Human Capital van de Topsector Water en is bedoeld om innovatief leren en kennisdeling te stimuleren. Het initiatief wordt gesteund door onder andere Climate Café, Waterschapshuis, Wetskills en het Nationaal Watertraineeship. Het programmabureau van het Nationaal Watertraineeship verzorgt mede de backoffice van Waterchallenges. Zie ook de website www.waterchallenges.nl

Denktank

Om de omgeving betrokken te houden, is het idee om ook een jaarlijkse thema-periode te houden: de denktank. Dit jaar wordt gestart met het thema 'droogte'. Een aantal regionale challenges is aangesloten bij de denktank; deze challenges zullen deel uitmaken van een landelijke campagne. Als sluitstuk van de challenge maakt elk team een filmpje dat gedeeld wordt met het netwerk. Op Prinsjesdag heeft de finale van de landelijke denktank plaats, waarbij de teams worden beoordeeld door een vakjury. Het idee is om de landelijke denktank in 2021 te wijden aan het IJsselmeergebied.

Marker Wadden

Eerste eilanden gereed; aanleg twee nieuwe gestart

Tien jaar na de eerste plannen voor Marker Wadden is de aanleg van de eerste vijf natuureilanden in het Markermeer gereed. Hiermee is een droom van Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat werkelijkheid geworden. Marker Wadden is een van de grootste natuurherstelprojecten in West-Europa waarbij met slib, klei en zand eilanden zijn aangelegd, een wereldprimeur. In het hart van Nederland is een schitterend nieuw landschap met slikken, kwelders, duinen en rietmoeras ontstaan. Onderzoek toont aan dat op en rond de eilanden de voedselketen op gang is gekomen, de waterkwaliteit verbetert en de biodiversiteit snel groeit. Marker Wadden geeft een mooie impuls aan het herstel van waterkwaliteit en natuur in het Nationaal Park Nieuw Land.

De sleutel tot het natuursucces van Marker Wadden is de aanleg van nieuwe natuuroevers en ondieptes. De natuurlijke oevers zorgen voor helderder water en maken het mogelijk dat slib kan bezinken. Marker Wadden heeft aantoonbare positieve effecten op de ontwikkeling van voedingsstoffen in het water. Er ontwikkelen zich algen, onderwaterdiertjes, schelpdieren, insecten en planten en de basis van het voedselweb wordt hersteld. Vogels en vissen komen massaal af op de nieuwe voedselrijke archipel. Met Marker Wadden is een totaal nieuw ecosysteem ontstaan. Roel Posthoorn, projectdirecteur Natuurmonumenten en één van de geestelijk vaders van Marker Wadden: 'Het is bijna onvoorstelbaar om te zien hoe een heel nieuw landschap uit het niets tot ontwikkeling is gekomen.'

Natuurherstel werkt

De natuur in het Markermeer kwam in de knel doordat een 'slibdeken' het bodemleven verstikte en natuurlijke leefgebieden voor planten en dieren ontbraken. Natuurherstel is daarom nodig. Marker Wadden draagt bij aan het keren van deze trend en laat zien dat natuurherstel werkt. Tegelijkertijd blijft het werk aan verder natuurherstel nodig. De ontwikkeling van de natuur en het bouwen met slib wordt in ieder geval tot 2023 via een uitgebreid Kennis- en Innovatieprogramma onderzocht. De innovatieve aanleg van de eilanden met slib, klei en zand wekt wereldwijd interesse. Voor directeur-generaal van Rijkswaterstaat Michèle Blom is de realisatie ook bijzonder: 'Rijkswaterstaat werkt al zijn hele bestaan aan waterkwaliteit, natuur en milieu. Onze

Markerwadden. Beeld: Boskalis.

ruim 200 jaar ervaring met dit type projecten bewijst zich ook hier weer. Echt heel mooi dat onze expertise en ervaring zich uitbetaalt in een enorme natuurverbetering. Ik ben er dan ook erg trots op.'

Samenwerking

De aanleg van Marker Wadden was een initiatief van Natuurmonumenten en wordt uitgevoerd door Boskalis in opdracht van Rijkswaterstaat en Natuurmonumenten. De aanleg van de eerste vijf eilanden is mogelijk gemaakt door een startbijdrage uit het Droomfonds van de Nationale Postcode Loterij. Daarnaast hebben de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en de provincies Flevoland en Noord-Holland bijgedragen.

Wegens succes verlengd

Het herstel van de natuur in het Markermeer krijgt een verdere impuls met het besluit nog twee natuureilanden van Marker Wadden aan te leggen. In de beschutting van de eerste vijf eilanden kan de natuurarchipel uitgebreid worden met ongeveer 300 hectare nieuwe natuur, onder en boven water. De financiering van deze verlenging van het project Marker Wadden, die past binnen het bestemmingsplan, wordt mogelijk gemaakt met een bijdrage vanuit de ministeries van IenW en LNV, provincie Flevoland en Natuurmonumenten. De aanleg van de nieuwe eilanden kon het afgelopen voorjaar snel starten omdat de aannemer nog aanwezig was in het gebied. Dat gebeurde volgens dezelfde techniek die is toegepast bij de aanleg van de eerste vijf

eilanden, uitgevoerd door Boskalis. De eilanden worden opgebouwd met slib, klei, veen en zand dat voor 95% uit de bodem van het Markermeer komt. Ook kan voor een deel schone grond uit de omgeving gebruikt worden om zo bij te dragen aan circulaire economie. Naar verwachting is dan eind 2023 in totaal 1300 hectare nieuwe natuur gerealiseerd.

Eilanden succes voor natuurherstel

De twee eilanden dragen bij aan het verdere ecologisch herstel van het Markermeer. Roel Posthoorn, projectdirecteur Marker Wadden: 'De natuureffecten van de eerste eilanden zijn positief. Daarom grijpen Rijkswaterstaat en Natuurmonumenten deze kans aan voor een opschaling met twee extra eilanden. Door in de luwte van de bestaande eilanden verder te werken, kan dat heel kosteneffectief. Alles staat namelijk klaar om door te kunnen bouwen. De extra eilanden zijn van groot belang voor het herstel van de waterkwaliteit en de ontwikkeling van natuur.' Ook gedeputeerde Michiel Rijsberman van Flevoland is positief over het belang van Marker Wadden voor het natuurherstel: 'De Marker Wadden hebben voor het natuurherstel in het Markermeer al prachtige resultaten laten zien. Het is daarom ook een natuurlijke stap om de Marker Wadden met twee extra eilanden aan te vullen. Een stap die een extra impuls geeft aan het herstel van het leefgebied in Nationaal Park Nieuw Land.'

Grote wateren van enorm belang

Het leeuwendeel van de financiering van de aanleg van de twee nieuwe eilanden (10 miljoen euro) vindt plaats vanuit de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) van de ministeries IenW en LNV. De kern van dit overheidsprogramma is het terugbrengen van de natuurlijke

dynamiek van het water, aanleg van (eerder verloren of ontbrekend) leefgebied en het herstel van de ecologische processen die daarbij horen. Het doel is om – tegen de achtergrond van ons veranderende klimaat – te komen tot een ecologisch gezonde situatie en de ontwikkeling van hoogwaardige natuur in de grote wateren; natuur die tegen een stootje kan. Tegelijk wordt een aantrekkelijke omgeving voor wonen en werken gecreëerd. Daarmee sluit het project naadloos aan bij het gedachtegoed van de Agenda IJsselmeergebied 2050, die overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijven en burgers stimuleert de veelheid aan opgaven in het gebied samen én integraal op te pakken.

Demissionair minister van IenW, Cora van Nieuwenhuizen: 'Het project Marker Wadden levert een grote bijdrage aan de ecologie van het Markermeer en past perfect binnen de ambitie van de Programmatische Aanpak Grote Wateren om met inrichtingsmaatregelen echt een verandering in het ecologisch functioneren te bewerkstelligen. Door de ondieptes krijgen vissen meer kans, wat weer doorwerkt in bijvoorbeeld de vogelstand. Dat met deze bijdrage binnen de huidige plannen, vergunningen en contracten gewerkt kon worden, betekent ook dat het snel en kosteneffectief kan: 'meer natuur voor je euro'. Natuurmonumenten en provincie Flevoland dragen beiden een bedrag van 1 miljoen euro bij aan het project.

Recreatiehit

Naast een aanwinst voor de natuur is Marker Wadden ook een nieuwe recreatieve beleving in Nationaal Park Nieuw Land in Flevoland. Al zo'n 50.000 mensen hebben kennis gemaakt met de magie van Marker Wadden. Er is een natuurhaven

Foto: Elisa Bours.

met 60 ligplaatsen, een recreatiestrandje en een eilandpaviljoen met kleinschalige horeca (prachtig terras!) en er varen drie charters naar de eilanden. Bezoekers kunnen wandelend over het 12 km lange wandelpad dit bijzondere gebied ervaren, op de 12 meter hoge uitkijktoren de eilandengroep overzien of vanuit één van

de drie hutten een enorme hoeveelheid vogels kijken. Inmiddels zijn er al 140 verschillende soorten gespot. Het is zelfs mogelijk om een aantal dagen op het hoofdeiland te verblijven in één van de vier eilandhuisjes. Wel tijdig boeken, want ze zijn zeer gewild!

Uniek onderzoek naar brasem in het IJsselmeer en Markermeer

Nog niet zo lang geleden werden brasems verguisd omdat ze door hun gewroet in de bodem het water zouden vertroebelen. Hierdoor zouden waterplanten verdwijnen en algen de vrije hand krijgen. In wateren met een overmaat aan voedingsstoffen is brasem inderdaad vaak de meest voorkomende vissoort, maar het is te kort door de bocht om deze statige zoetwatervis de schuld van troebel water te geven. Toch gebeurde dat wel en kreeg brasem bij waterbeheerders een slechte naam. Er werd zelfs een werkwoord voor bedacht: verbraseming.

Voortschrijdend inzicht

Door brasems op grote schaal weg te vangen werd geprobeerd door algen vertroebeld water weer helder te krijgen. Ook op het Markermeer, IJsselmeer en op de randmeren zijn op verzoek van waterbeheerders grote hoeveelheden brasems weggevangen. Voortschrijdend inzicht heeft duidelijk gemaakt dat het echte probleem niet bij de brasem maar bij de overmaat aan voedingsstoffen ligt. Door een goede wet- en regelgeving en effectieve zuivering van afvalwater wordt dat tegengegaan en worden steeds meer plassen en meren helder en keren waterplanten overal weer terug. Toch staat de brasemstand er nog steeds niet best voor. Mogelijk is dit het gevolg van de intensieve beheersvisserijen die op het Markermeer, IJsselmeer en de randmeren hebben plaatsgehad. Maar wellicht zijn er, behalve de visserij, ook andere redenen waarom het met de brasem niet zo goed gaat.

Zendertjes in brasems

Om te achterhalen wat de oorzaak is van de niet optimale brasemstand, is door

Wageningen Marine Research een uniek onderzoek gestart: in het najaar van 2019 zijn ongeveer honderd brasems voorzien van een inwendige zender – waar de vissen overigens geen enkele last van hebben – die het mogelijk maakt de vissen te volgen. Zo kan worden onderzocht hoe gevoelig brasems zijn voor (over)bevissing, waar ze overwinteren en waar de paai-gebieden liggen. Hoewel het onderzoek nog niet is afgerond, blijkt uit tussentijdse resultaten dat brasems grote afstanden

Een brasem wordt voorzien van een inwendige zender. Foto: Rob Buitier.

Brasem is een van de meest algemene vissoorten in het Markermeer en IJsselmeer. Toch gaat het niet goed met deze vissoort. Onderzoek moet uitwijzen wat hiervan de oorzaak is.

kunnen afleggen, dat er belangrijke paaigebieden voor de Friese kust liggen, maar dat brasems ook gebruik maken van paaigebieden buiten het IJsselmeer en Markermeer.

Duurzame visserij

Kennis van het trekgedrag van brasems en van de gebieden waar ze paaien en overwinteren geeft inzicht in het leven van deze vissoort en levert belangrijke bouwstenen voor het visserijbeheer. Denk

daarbij aan de kwetsbaarheid van gebieden voor bevissing, het instellen van gesloten gebieden en gesloten tijden. Om een nog duidelijker beeld van het wel en wee van de brasem in dit gebied te krijgen, worden de resultaten van dit onderzoek eind dit jaar samengevoegd met de resultaten van een vergelijkbaar onderzoek dat door Sportvisserij Nederland in de randmeren wordt uitgevoerd. Lees meer in het rapport 'Migratiestudie brasem in het IJsselmeergebied in 2020'

Aanleg Vismigratierivier officieel van start Na 90 jaar weer een gat in de Afsluitdijk

Uniek project verbetert vismigratie tussen Waddenzee en IJsselmeer
Nieuwe natuurverbinding goed voor vis, vogels en zoogdieren

Op 28 mei 1932 werd het laatste gat in de Afsluitdijk gedicht. Nu, bijna 90 jaar later, wordt er weer een gat gemaakt. Met de aanleg van een zogeheten coupure door de Afsluitdijk zijn de werkzaamheden voor de aanleg van de Vismigratierivier bij Kornwerderzand onlangs officieel van start gegaan. De komende vier jaar wordt dwars door de Afsluitdijk een bijzondere vispassage aangelegd. Hierdoor kunnen vissen straks weer vrij van Waddenzee naar IJsselmeer én vice versa zwemmen. Allerlei vissoorten kunnen dan weer hun paai- en leefgebieden bereiken, tot in Zwitserland aan toe.

Barrière voor trekvis

De Afsluitdijk beschermt ons land tegen het water, maar vormt ook een hindernis voor veel soorten vissen. Trekvis hebben zoet én zout water nodig om zich voort te planten en op te groeien. Door de komst van barrières als de Afsluitdijk gaat het al een hele tijd niet goed met deze vissoorten.

Op dit moment liggen die vissen met miljoenen tegelijk in de Waddenzee te wachten voor de spuiscuilen. Vissen ruiken het zoete water en willen naar binnen trekken. Door het visvriendelijk spui-beheer op de Afsluitdijk kunnen nu al op bepaalde momenten vissen naar binnen. Dankzij de Vismigratierivier kunnen straks veel meer grote en kleine vissen, sterke en zwakke zwemmers heen en weer trekken tussen zoet en zout water. Het water van de 'rivier' volgt de getijden

van de Waddenzee en heeft verschillende stroomsnelheden. Omdat in de Vismigratierivier zout en zoet water samenkomen, kunnen de vissen tijdens hun tocht geleidelijk wennen aan de overgang. Voor trekvis zoals zalm, zeeforel, houting, spiering, haring, harder en niet te vergeten aal, is de Vismigratierivier letterlijk van levensbelang. Maar ook standvis als baars en snoekbaars zullen door het verbeterde voedselaanbod profiteren van deze nieuwe verbinding.

Natuurherstel

Het verbinden van de Waddenzee met het IJsselmeer is niet alleen goed voor vissen, het zorgt daarnaast ook voor een krachtig herstel van de natuur. Zowel de doorgang als het ontstaan van brakwatergebieden zorgen voor een groter voedselaanbod voor vogels en zoogdieren zoals bruinvis en zeehonden.

Vismigratierivier Afsluitdijk. Artist impression DNA, provincie Fryslân.

De Vismigratierivier wordt aangelegd ten westen van de spuiscuilen bij Kornwerderzand. Dit is de meest ideale plek, omdat hier grote hoeveelheden zoet water in de Waddenzee worden gespuid: de lokstroom voor vissen. Ook sluit de rivier hier aan op de diepe geulen in de bodem van Waddenzee en IJsselmeer. Geulen die 'swimways' worden genoemd: de snelwegen voor vissen. Mede door de komst van de 'rivier' wordt het IJsselmeerwater gezonder en zal het aantal planten en dieren in het gebied toenemen. Dat de vispopulaties zich herstellen, is van belang voor de vele vogelsoorten waarvoor vis de belangrijkste voedselbron vormt.

De kracht van samenwerking

De Vismigratierivier wordt gerealiseerd door De Nieuwe Afsluitdijk, een samenwerkingsverband tussen de provincies Noord-Holland en Fryslân en de gemeenten Hollands Kroon en Súdwest-Fryslân. In opdracht hiervan maakt Bouwconsortium Levvel voor Rijkswaterstaat de coupure. Initiatiefnemers van dit project zijn de Waddenvereniging, Sportvisserij Nederland, It Fryske Gea, Coalitie het

Blauwe Hart Natuurlijk en NetVISwerk. De Nationale Postcode Loterij was één van de eerste financiers en fungeerde daarmee als vliegwieltje voor 'van droom naar daad'.

Internationaal voorbeeld

De realisatie van de Vismigratierivier in de Afsluitdijk wordt internationaal met veel belangstelling gevolgd. De impact van klimaatverandering op dichtbevolkte delta's wereldwijd neemt toe. Avine Fokkens-Kelder, gedeputeerde bij de provincie Fryslân is trots op het project: 'Nederland laat op deze iconische plek zien dat er oplossingen zijn waarbij veiligheid, behoud van zoet water en natuurherstel hand in hand gaan. We willen dit project nadrukkelijk ook toegankelijk maken voor onderzoek, kennisdeling en de wetenschap.'

De totale kosten bedragen 55 miljoen euro. De aanleg van de daadwerkelijke Vismigratierivier start in 2022. In 2025 maken de eerste vissen er gebruik van.

Bekijk hier ► de animatie van de Vismigratierivier.

Campagne 'Kusten van het IJsselmeer' van start

Tijdens de Verenigde IJsselmeertop op 27 mei gaf Bert Boerman, gedeputeerde voor de portefeuille Mobiliteit, Water en Klimaat-adaptatie van de provincie Overijssel, het startschot voor de *Erfgoed Deal*-campagne 'Kusten van het IJsselmeer'. De coördinatie en uitvoering van dit project is in handen van MOOI Noord-Holland en Het Oversticht in samenwerking met het Rijk en de provincies Flevoland, Friesland, Overijssel en Noord-Holland.

De campagne 'Kusten van het IJsselmeer' bouwt voort op de Agenda IJsselmeergebied 2050. Op locaties waar (bouw)plannen echt aan de orde zijn, worden bewoners, bestuurders, ambtenaren en specialisten de komende tweeënehalf jaar op een inspirerende en originele manier bij elkaar gebracht om samen het gesprek aan te gaan over de kwaliteit van de omgeving rondom het IJsselmeer.

Ontwikkelen met meerwaarde

Vanuit een breed gedragen ambitie wordt gekeken naar de grote gebiedsopgaven die in het IJsselmeergebied spelen: energie, klimaat, woningbouw, natuur, recreatie en toerisme. Hier zijn veel partijen bij betrokken. Hoe kunnen al deze partijen samenwerken om de gestelde ambities waar te maken?

De campagne gaat daaraan een belangrijke bijdrage leveren. Het doel van 'Kusten van het IJsselmeer' is om vanuit de disciplines erfgoed, landschap, cultuurhistorie en ecologie te kijken naar gebiedsontwikkeling en zo in omgevingsvisies en gebiedstransformaties waarden toe te voegen. Alle ontwikkelingen moeten

meerwaarde hebben voor het IJsselmeergebied als geheel. Of, in de woorden van Jef Mühren, directeur MOOI Noord-Holland: 'We willen met de campagne een reis maken langs tal van plekken aan de IJsselmeerkust waar bestaande, al gerealiseerde of nieuwe opgaven bij elkaar komen en waar je met de inzet van erfgoed wellicht inspiratie kunt brengen om ook in de toekomst ruimtelijke kwaliteit te garanderen.'

Rondtrekkende participatiekaravaan

Als rondtrekkende participatiekaravaan worden partijen aan de hand van dialoog en debat met elkaar in gesprek gebracht om de participatie bij beoogde ontwikkelingen vanaf het begin te stimuleren. Doel is een dialoog aan te gaan met bestuurders, met maatschappelijke organisaties en met bewoners en gebruikers. Het opdoen en delen van kennis, ervaring en inspiratie staan daarbij centraal. En vooral: initiatieven en mensen met elkaar verbinden en de omgevingskwaliteiten van de Zuiderzeesteden tonen aan een breder publiek.

IJsselmeerdijk Uitdam. Foto: Marijke Bresser.

Wat gaat er gebeuren?

Met het erfgoed van de voormalige Zuiderzeekust en de nieuwe 'ingenieurskust' van de IJsselmeerpolders als uitgangspunt, wordt in een periode van ongeveer twee-en-een-half jaar die zogenoemde rondreizende participatiekaravaan rondom het IJsselmeer georganiseerd. De karavaan meert aan op acht plekken langs de IJsselmeerkust, waar 'reuring' zal worden veroorzaakt. Lokale partijen zullen worden uitgedaagd om met praktische opgaven aan de slag te gaan. Plan is de campagne te verbinden aan een publieksactiviteit waarbij met verschillende kunstvormen de kwaliteit van de kust voor een groter publiek in de spotlights wordt gezet.

Samen bereik je meer

De kracht van dit project is dat partijen die niet standaard aan dezelfde tafel zitten op een creatieve manier bij elkaar worden gebracht én dat met een brede blik wordt gekeken naar het gebied. Dit om betrokkenen te verbinden en te inspireren. De organisatie zoekt naar goede initiatieven via aanmelding en inschrijving en gaat uiteraard ook zelf op zoek. Initiatieven in de eigen omgeving kunnen worden aangemeld bij het projectteam dat dan zal bekijken of het betreffende initiatief is in te passen in één van de evenementen die de komende jaren worden georganiseerd.

Impressie Verenigde IJsselmeertop 2021

Peter Glas
Daan Roovers
Henry Meijdam
Sietske Poepjes
Gerhard van den Top
Matthijs Beute
Erik Pasveer
Donné Slangen
Bart Buijs
Bert Boerman
Luzette Kroon
Hetty Klavers
Harold Hofstra

Deltacommissaris
voormalig Denker des Vaderlands
burgemeester Lelystad
gedeputeerde provincie Friesland
dijkgraaf van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
coördinator RES IJsselmeergebied
afdelingshoofd bij gemeente Amsterdam
directeur Natuur bij ministerie van LNV
directeur bij Het Oversticht
gedeputeerde provincie Overijssel & voorzitter BPIJ
dijkgraaf van Wetterskip Fryslân & voorzitter BPIJ
dijkgraaf Waterschap Zuiderzeeland
gedeputeerde provincie Flevoland

Zo'n 150 bezoekers namen dit voorjaar deel aan de digitale IJsselmeertop 2021, die in het teken stond van het thema 'Samen voor later'. In het plenaire deel – de talkshow 'Samen aan tafel' – werden onder leiding van presentator Joep Stassen en tafeldame Eva Vriend gesprekken gevoerd over actuele thema's uit de Agenda IJsselmeergebied 2050 en het Deltaprogramma IJsselmeergebied. Live vanuit Batavialand in Lelystad kwamen onder meer het kennisprogramma Zeespiegelstijging, de Regionale Energie Strategie (RES) en de verstedelijkingsopgave en ecologie aan bod. Ook had de aftrap plaats van de campagne 'Kusten van het IJsselmeer'. Gedeputeerde Harold Hofstra en dijkgraaf Hetty Klavers kijken terug op een geslaagd online event: 'Het was een erg interessant en divers programma.' Aan tafel zaten:

Aan de slag

Na de talkshow gingen de deelnemers aan de slag in het IJsselmeercafé met breakout sessies. Met de keuze uit maar liefst tien verschillende sessies in twee rondes, kregen veel actuele onderwerpen een plek in het programma:

- Een robuust IJsselmeergebied kan niet zonder robuuste natuur (PAGW)
- Jong bloed in het Blauwe Hart: hoe communiceer je met jongeren?
- De reis van het IJsselmeerwater: Waterverdeling Noord-Nederland
- De reis van het IJsselmeerwater: De watervraag en aanbod in balans
- Zandwinning: de gemene deler van de gebiedsopgaven van het IJsselmeergebied
- Een dijk van een klus: recreatie en toerisme in het IJsselmeergebied
- Op weg met de Campagne 'Kusten van het IJsselmeer'
- Hoe kunnen we met de versterking van de IJsselmeerdijk een bijdrage leveren aan de natuurwaarden in het IJsselmeer?
- Schatrijke Zuyderzee – Archeologische Kaart IJsselmeergebied
- Toekomstverkenning Recreatie en Toerisme IJsselmeergebied in 2050

Netwerken en expositie

In de digitale omgeving van het online event was het ook mogelijk collega's rondom het IJsselmeergebied te ontmoeten en één op één in gesprek te gaan. In de expositieruimte kon men langs digitale kraampjes lopen, rondkijken en inspiratie opdoen. Hier kregen onder andere projecten als Markermeer/IJmeer, Nationaal Park Nieuwland, de Agenda IJsselmeergebied 2050 en de archeologische kaart een plek.

IJsselmeertop 2021 in cijfers

De top kende 13 tafelgasten, 147 online deelnemers, 380 chatberichten, 104 workshopdeelnemers, 88 expobezoekers en 70 netwerkmeetings.

Over de IJsselmeertop

De Verenigde IJsselmeertop is een samenvoeging van de Verenigde Vergadering van de Agenda IJsselmeergebied 2050 en de IJsselmeertop van het Deltaprogramma IJsselmeergebied. Het IJsselmeergebied is een uniek gebied, waarin grote, gebiedsbrede opgaven spelen met het water als verbindend element. Na een jaar uitstel vanwege de coronacrisis is besloten om dit jaar voor een digitaal event te gaan. Ondanks wat technische perikelen en het ontbreken van échte ontmoeting kijkt de organisatie tevreden terug op het event. Het stokje is inmiddels doorgegeven aan de provincie Noord-Holland die de top in 2022 organiseert.

Terugkijken en beeldverslag

Wilt u de gesprekken met onze tafelgasten terugkijken? Dat kan op <https://www.flevoland.nl/ijsselmeersamen2021>. Tijdens de top heeft tekenaar Linda van Oostrum live meegetekend met de gesprekken aan tafel. Ook deze beeldverslagen staan op de website.

Nederland zonder bruine vloot is als Venetië zonder gondels

De bruine vloot, zoals het Nederlandse varende erfgoed wordt genoemd, laat een belangrijk deel van de Nederlandse geschiedenis zien: vrachtvervoer en visserij hebben ons land groot gemaakt. Het is van belang dat deze schepen behouden blijven, ook voor toekomstige generaties. Maar de coronacrisis betekende een harde slag voor de sector. Daarom kwamen bestuurders vanuit verschillende overheden samen met een reddingsplan.

Foto: Hajo Olij.

Het schip draait iets naar de wind toe, de fok wordt strakgetrokken en we hellen iets meer over stuurboord. De schipper moet flink zijn best doen om de wind te overstemmen, terwijl hij vertelt over de geschiedenis van dit oude zeilschip. Zo moet het zijn geweest vroeger; zo moet het ook toen hebben gevoeld om op dit vrachtschip te varen.

Een tocht op een oude klipper, botter of tjalk is een historische sensatie. Veel Nederlanders hebben weleens meegevaren, of ze bewonderen de schepen vanaf de kade. 'Als we deze schepen laten wegwijnen, dan wissen we niet alleen een groot deel van de geschiedenis uit, maar ook het havengezicht en de identiteit van plaatsen aan de vroegere Zuider-

zee', legt Rita Braam uit. Als directeur van Gastvrije Randmeren zet zij zich in voor het behoud van de bruine vloot. Nederland zonder deze schepen is als Venetië zonder gondels. 'Het zou bovendien de inkomsten uit toerisme behoorlijk schaden, net als alle ambachten die van de vloot afhankelijk zijn, zoals zeilmakers, mastenmakers en klinknagelboeren.'

Botterschepen en chartervaart

Gastvrije Randmeren is een coöperatie van zestien gemeenten aan de voormalige Zuiderzeekust. Deze organisatie beheert en onderhoudt de recreatieve functies van de meren aan de rand van Flevoland, van het Gooimeer tot aan het Ketelmeer. Hier hebben oude vracht- en vissersschepen hun plaats de afgelopen jaren

heroverd. 'Met de uitvinding van de motor ging een deel van die schepen naar de privémarkt als woonschepen', legt Braam uit. 'Een ander deel kwam in musea terecht en met de rest gebeurde niets. Tot een aantal liefhebbers in de jaren zeventig de schepen opknapte en weer ging varen. Dat moest natuurlijk betaald worden, dus namen ze passagiers mee. Zo is de chartervaart ontstaan.'

Ook botters gingen met passagiers varen. Dat liep tot de coronacrisis best goed. 'Het onderhoud aan de botterschepen was ook voor corona al erg duur. Maar ze waren in trek', vertelt Braam. 'Niet alleen bij buitenlandse toeristen, maar ook bij de inwoners van Harderwijk, Kampen, Elburg en andere Zuiderzeeplaatsen.' 'De chartervaart zat in de lift tot de uitbraak van corona', vult Pam Wennekes aan. Ze werkt als beleidsmedewerker voor brancheorganisatie BBZ, de vereniging voor beroepschartervaart. 'Sail Amsterdam zat eraan te komen en de boekingen zagen er goed uit.'

Corona legt alles stil

Toen kwam corona en werden alle tochten afgeblazen. De versoepelingen van afgelopen zomer boden weinig soelaas, want op anderhalve meter afstand passen er half zoveel mensen op een schip. Hierdoor wogen de inkomsten soms niet op tegen havengelden, personeels- en onderhoudskosten. Veel schippers zagen zich genoodzaakt om aan de wal te blijven.

'Hierin wijkt de bruine vloot af van een groot deel van de recreatiebranche', legt Wennekes uit. 'Voor veel horeca was afgelopen zomer uiteindelijk een redelijk seizoen. Zodra de terrassen opengingen, zaten er weer mensen. Maar de bruine

vloot moet straks bijna een seizoen besteden om alle vouchers te verzilveren. Terwijl het dure onderhoud van de schepen al die tijd is doorgegaan en betaald.' Het is dus te hopen dat er ook ruimte komt voor tochten met nieuwe klanten. 'Wat dat betreft staat de chartervaart voor een extra uitdaging', ziet Wennekes. 'Veel van hun klanten komen uit Duitsland en andere Europese landen. Nu het buitenlandse toerisme beperkt is, moet de sector dus vooral Nederlanders gaan trekken. De marketing van de chartervaart is daar nog niet genoeg op ingericht.'

Bestuurlijk Overleg Bruine Vloot

Met al deze zorgen klopten de schippers van de bruine vloot – bijna allemaal zelfstandige ondernemers – bij het Rijk aan voor overheidssteun. En die kregen zij, maar niet voldoende. 'Daarom zijn we alle gemeenten langsgegaan met de vraag of de havengelden en verzekeringen omlaag konden. We probeerden de vaste lasten naar nul te krijgen', vertelt Wennekes.

Toen dit niet genoeg bleek, organiseerde de bruine vloot een manifestatie voor het eilandje Pampus. 'Die haalde het nieuws en zorgde voor veel steun', vertelt Wennekes. 'Na die actie hebben bestuurders van provincies en verschillende Zuiderzeegemeenten zich verenigd in een Breed Bestuurlijk Overleg Bruine Vloot, om naar oplossingen te zoeken voor vragen als: hoe helpen we de bruine vloot richting de toekomst? En wat moet er straks gebeuren als er weer gevaren kan worden? Inmiddels is 15 miljoen euro aan steun toegekend. Voor sommige schepen is dat een goede tijdelijke oplossing en we zijn er blij mee. Maar er is veel werk aan de winkel voordat de hele sector weer gezond is.'

Een Nederlands icoon

Daarom is het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) benaderd om een plan van aanpak te schrijven. Het is een integrale aanpak geworden om het varend erfgoed voor de lange termijn te positioneren. De samenwerking binnen de bruine vloot staat in het advies voorop. Die kan onder andere worden verbeterd door het aanstellen van een coördinator. Ook aan de positionering zelf kan de bruine vloot al werken. De eerste fase, het formuleren van concrete en haalbare

ambities, is inmiddels al afgerond. Tenslotte adviseert het NBTC om het bestaande aanbod verder te ontwikkelen met onder andere betere havenvoorzieningen en verduurzaming. Genoeg te doen dus voor de komende jaren. 'Als sector willen we van de bruine vloot een Nederlands icoon maken', vertelt Braam. 'Iets wat toeristen, maar ook Nederlanders zelf, niet mogen missen!'

Financiële hulp Rijk nodig bij aanpak waterplantenproblematiek

Overmatige groei van waterplanten leidt in het zuidelijk IJsselmeergebied tot grote hinder voor de waterrecreatie. Een groot aantal regionale partijen – provincies, gemeenten en belangenorganisaties – heeft al een aantal jaar geleden via een samenwerkingsovereenkomst de handen ineengeslagen bij het zoeken naar structurele oplossingen. Daarbij wordt een win-win situatie voor recreatie en natuur beoogd. De provincie Noord-Holland trekt deze inspanningen onder leiding van gedeputeerde Cees Loggen. Hulp van het Rijk is echter onontbeerlijk omdat de recreatie- en natuursector met de provincies en gemeenten de noodzakelijke investeringen niet op kunnen brengen.

‘De problemen doen zich met name voor in twee regio’s’, vertelt Anja Ooms, die de gezamenlijke inspanningen van de regio om de problematiek aan te pakken, ambtelijk coördineert. ‘In het Gooi- en Eemmeer is sprake van zowel een probleem met de waterkwaliteit als met de bevaarbaarheid, terwijl waterplanten in het Markermeer en IJmeer vooral een belemmering vormen voor de bevaarbaarheid. Hoewel de aanpak van het waterplantenprobleem feitelijk niet binnen onze verantwoordelijkheid valt, was de gedachte: we kunnen wel de hele tijd naar het Rijk wijzen, maar we kunnen ook zelf kijken naar wat wij als regio kunnen doen. Het is een maatschappelijk probleem en we willen een bijdrage leveren aan de oplossing. Daarom pakken we als regio op wat we zelf kunnen doen en hebben er ook budget voor over. Maar we lopen eenvou-

digweg tegen de grenzen van onze mogelijkheden aan. Daarom trekken we bij het Rijk en de Tweede Kamer aan de bel.’

Verslechterende waterkwaliteit Gooi- en Eemmeer

Zo’n tien jaar geleden vormden blauwalg en draadwieren in het Gooi- en Eemmeer een bedreiging voor mens en dier. Blauwalg kan leiden tot vissterfte en bij de mens onder andere tot klachten als irritatie van huid en ogen. Hoewel de situatie de afgelopen jaren sterk verbeterd is – het water is nu helder en ziet er schoon uit – blijkt uit onderzoek dat er sprake is van een zeer kwetsbaar systeem en een verslechterende waterkwaliteit. ‘Er zit veel waterfonteinkruid in het water’ vertelt Ooms. ‘Met een dichtheid van vaak wel 75 tot 100%. Toen Gastvrije Randmeren onderzoek liet doen naar de mogelijkheid

Foto: Marcel van der Berg.

om meer te mogen verwijderen dan volgens de regelgeving is toegestaan, bleek dat dat maaien de kwetsbaarheid van het systeem nog meer zou vergroten. De problematiek in het Gooi- en Eemmeer vraagt daarmee dus om een andere aanpak dan het ‘kort houden’ van de waterplanten. Omdat er vrij veel nutriënten in het water zitten, zou het een idee zijn om – voor de rivier de Eem – de toevoer van nutriënten aan te pakken. Ook lijkt het nodig het systeem in ecologische zin robuuster te maken door de aanleg van

meer ondieptes in het water. En daarbij voor zowel binnen- als buitendijks gebied te kiezen voor een integrale aanpak, gericht op inrichting en nutriënten zoals via de Programmatische Aanpak Grote Wateren. Hiervoor is dan wel medewerking en financiering nodig vanuit de ministeries van LNV en IenW.’

Belemmering voor bevaarbaarheid

Op het Markermeer en IJmeer vormen de waterplanten vooral een belemmering voor de bevaarbaarheid. ‘Overigens is het

Foto: Anja Ooms.

zeker niet zo dat we – alle samenwerkende partijen inclusief belangenverenigingen voor waterrecreatie – vinden dat alle waterplanten weg moeten’, benadrukt Ooms. ‘Integendeel: onze kernboodschap is dat waterplanten goed zijn en een belangrijke functie hebben om het watersysteem gezond te houden. Ze houden het water helder en bieden beschutting aan visjes en andere organismen. Alleen: er zijn plekken waar er te veel waterplanten zijn die vervolgens hinder opleveren voor recreanten. Schroeven van schepen lopen vast, bijvoorbeeld. Dan moeten ze achteruitslaan en soms het water in naast of in de officiële

vaargeul. Voor kleine bootjes is dat misschien niet zo erg. Maar voor grotere zeil- en motorboten moeten er gewoon duidelijke gemarkeerde veilige routes en vaargebieden zijn.’

Recreatievaart zoekt noodgedwongen beroepsvaargeul op

Een knellende kwestie is bijvoorbeeld het ontbreken van vaargeulen voor de recreatievaart naar verschillende havens. Ooms: ‘Rijkswaterstaat heeft de opdracht de vaargeulen voor de beroepsvaart op diepte te houden. Daar groeien geen waterplanten. Maar een dergelijke opdracht hebben ze niet als het gaat om de recreatievaart. Je

ziet dan dat de recreanten zich soms gedwongen voelen in de beroepsvaargeul of zonder een gemarkeerde vaargeul te varen. Dat levert onveilige situaties op. We vragen daarom aan het Rijk om geld te reserveren voor het verdiepen en verbreden van zo’n 28 kilometer aan vaarweg.’ ‘Een positieve ontwikkeling is overigens dat we nu wel een afspraak hebben met Rijkswaterstaat om bij Hoorn met boeien aan te geven hoe er gevaren kan worden van haven naar dieper water en omgekeerd. Eerder was er geen sprake van bewegwijzering. Dat pilotproject is goed verlopen en is een mooi begin. De gemeente Hoorn zorgt er overigens voor dat

de route wordt bemaaid. Echter, het is geen permanente oplossing als er jaarlijks tot 1 juli – in verband met wetgeving – eigenlijk geen veilige vaargeul is.’

Het werk kan de regio zelf uitvoeren; er is alleen geld nodig

Een ander probleem is dat de overmatige plantengroei het vaargebied voor de waterrecreatie – van surfers tot varend erfgoed – beperkt. Bovendien wordt ook de bereikbaarheid van jachthavens slechter en is het voor hulpdiensten lastiger om snel ter plaatse te zijn wanneer dat nodig is. Daarnaast hebben zwemmers, bezoekers en omwonenden langs de kust hinder

Foto: Anja Ooms.

van de stinkende waterplantenresten. Ooms: 'We pakken nu zelf de grootste knelpunten op, maar we krijgen nog niet eens het geld bij elkaar om dat wat we gezien de vergunningen zouden mogen maaien, weg te krijgen. Wat het maaien betreft zijn we overigens zelfredzaam. Dat gebeurt met omgebouwde vissersboten die tijdelijk een soort maaihekschaar op hun boot installeren. Die boten beschikken ook over een soort onderwaterradar op basis waarvan ze de planten netjes volgens de regels op de juiste hoogte kunnen afknippen en vervolgens afvoeren. Gemeenten, watersportverenigingen, commerciële havens en de beroepsvisserij werken hierbij sinds 2013 samen. We kunnen het werk als regio dus helemaal zelf uitvoeren. Er is alleen structureel beheerbudget nodig van circa één miljoen euro vanuit het ministerie van IenW, omdat crowdfunding bij gemeenten geen structurele oplossing biedt.'

Foto: Anja Ooms.

Position paper: Houd ons IJsselmeergebied bevaarbaar, veilig en schoon

De provincies Noord-Holland, Flevoland, Utrecht en Gelderland, samenwerkingsverband Gastvrije Randmeren en gemeente Hoorn hebben een *position paper* 'Waterrecreatie zuidelijk IJsselmeergebied' opgesteld rond de waterplantenproblematiek. Op sommige plekken leidt de waterplantengroei tot grote economische schade en onveiligheid. Drie knelpunten staan in het *position paper* centraal.

1 Veiligheid bevaarders en regionale economie in het geding

Met het oog op een veilige bevaarbaarheid en de regionale economie is het van belang om verdiepte vaargeulen aan te leggen van en naar de havens van Edam, Volendam en Muiden, voor het reddingsstation Zeevang en de KNRM Zeewolde. Ook is de aanleg van een bevaarbare snelvaarbaan bij Almere nodig. De opstellers van het *position paper* vragen het Rijk hiervoor eenmalig 66,7 miljoen euro te reserveren op het budget van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

2 Waterplantenproblematiek wordt onbeheersbaar

Omdat het vaargebied voor waterrecreatie is beperkt als gevolg van de waterplantengroei op rijkswater, vragen de opstellers het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat jaarlijks 1 miljoen euro te reserveren op de begroting ter bekostiging van beheerwerkzaamheden voor het maaien van waterplanten.

3 Verslechtering waterkwaliteit

Om het tij van de verslechtering van de waterkwaliteit te keren, is grootschalig ingrijpen in de waterinfrastructuur noodzakelijk. Nodig is een PAGW-project in het Gooimeer/Eemdelta en financiering voor de uitvoering. De opstellers van het *position paper* vragen 50–75 miljoen euro (uiterlijk 2030), op te nemen op de begrotingen van de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Infrastructuur en Waterstaat.

Expositie Vogelbescherming op Forteiland Pampus

Het IJsselmeergebied is een belangrijke plek voor honderdduizenden vogels om te rusten, voedsel te zoeken en/of te broeden. Het is een bijzonder natuurgebied dat Vogelbescherming Nederland bij zoveel mogelijk mensen goed onder de aandacht wil brengen. Bekend maakt immers bemind en dat helpt om de belangrijke IJsselmeernatuur beter te kunnen beschermen. Vogelbescherming heeft daarom het initiatief genomen om een reizende expositie te ontwikkelen die je de komende 2,5 jaar op mooie plekken in het IJsselmeergebied kunt bezoeken.

In de expositie, die begin augustus is geopend op Forteiland Pampus, kun je door de ogen van vijf sternsoorten (visdief, reuzenster, dwergster, lachster en zwarte ster) van alles ontdekken over de IJsselmeernatuur onder en boven water. Speel een interactieve IJsselmeer-game, bekijk de 3D-tekeningen van de vijf sterns of neem een duik onder water. Tot eind november is de expositie te bezoeken op Pampus. Daarna gaat de expositie op reis naar een andere mooie locatie. De expositie is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij, Stern Groep, Prins Bernhard Cultuurfonds en Sportvisserij Nederland. Wil je de expositie bezoeken? Kijk op www.vogelbescherming.nl/destern voor meer info.

Foto: Hans Peeters.